

บุพปฤตย์และผลลัพธ์ของการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ในการยุติข้อพิพาทของเด็กและเยาวชน ที่กระทำความผิดอาญา

Antecedents and Outcomes of Restorative Justice for Dispute Resolution of Juvenile Crime

ผศ.สุวิมล สายสวัสดิ์ พิษณุโพธิ์¹

■ บทนำ

เด็กและเยาวชน เป็นประชากรที่มีความสำคัญซึ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นวัยที่สามารถได้รับการพัฒนากายภาพเพื่อเป็นกำลังของชาติในด้านต่าง ๆ แต่จากสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกสู่สังคมระดับประเทศในปัจจุบัน เป็นผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับวัย เช่น ละเมิดจารีตประเพณี ดำเนินการกระทำความผิดของสังคม ไปสู่การกระทำที่ผิดในลักษณะต่าง ๆ ทำให้สังคมเกิดความวุ่นวายและไม่สงบสุข นับวันแต่จะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังจำนวนคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (2542 - 2551) มีจำนวนเพิ่มขึ้น 9,593 คดี (กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552) หรือร้อยละ 25.66 โดยฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินในอันดับสูงสุด (12,658 คดี) รองลงมาคือความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย (6,661) (กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2552)

ดังจะเห็นได้จากคดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด อาทิ คดีเด็กชายวัย 14 ถูกตำรวจจับข้อหาขโมยสายโทรศัพท์ 10 กิโลกรัมจากบ้านหลังหนึ่งที่เขาทำงานเป็นช่างก่อสร้าง (บางกอกโพสต์, 2550) หรือกรณีเด็กชายอายุ 16 ปี ข่มขืนเด็กหญิงอายุ 7 ขวบ โดยหลังก่อเหตุได้หลบหนีไปซ่อนตัวอยู่กับญาติ (ผู้จัดการออนไลน์, 2550) หรือคดีที่เด็กชายอายุ 14 ปี ถูกเจ้าของร้านขายก๋วยเตี๋ยวในเทศบาลเมืองราชบุรีแจ้งจับดำเนินคดีในข้อหาทำให้เสียทรัพย์ เนื่องจากไม่พอใจที่เด็กชายไปดักพริกป่นใส่ชามก๋วยเตี๋ยวเล่น (ผู้จัดการออนไลน์, 2548)

¹ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
นักวิชาการพิเศษ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
สำนักการศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เมื่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ย่อมส่งผลต่อวิถีชีวิตของเด็กและเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่เห็นได้ชัดคือ การขาดโอกาสในการศึกษาเล่าเรียน โอกาสการทำงานที่มั่นคง รวมทั้งอาจเกิดปัญหาในการปรับตัวในสังคมภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรมแล้ว เพราะสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และสภาวะทางสังคมของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนไป บางรายอาจถูกผลักไสออกจากกลุ่ม ขาดการยอมรับ แนวทางการใช้ชีวิตปกติ หดหู่ขงัก ไม่ได้รับการพัฒนาการตามวัย เป็นผลถึงอนาคตทางการศึกษา อาชีพการงานที่ไม่แน่นอน และกลายเป็นบุคคลด้อยโอกาส หรือไม่ได้รับโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคม (Lipsey, Wilson & Cothorn, 2000)

ความพยายามของภาครัฐที่จะเข้ามาบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นชั้นตำรวจ อัยการ ศาล หรือสถานพินิจฯ ต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือ หาคำทางลดปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และดำเนินการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยวิธีการลงโทษ แก้ไข พื้นฟู หรือบำบัด แต่การดำเนินการดังกล่าวตลอดระยะเวลามากกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ก็ได้ทำให้คดีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดลดน้อยลง แต่กลับเพิ่มปริมาณ และมีรูปแบบที่สลับซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น (กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2550) ทำให้เห็นว่าวิธีการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่ผ่านมา นั้น นอกจากไม่บรรลุผลแล้วยังสร้างปัญหาเรื่องอื่นอีก คือ

สถานพินิจ หรือศูนย์ฝึกและอบรมฯ กลายเป็นแหล่งบ่มเพาะเด็กให้เป็นอาชญากรผู้ใหญ่ในอนาคต ซึ่งจะเป็นผลร้ายต่อสังคมในระยะยาวต่อไป (Cain, 1997) แม้ว่าจะมีกฎหมายหลายฉบับที่นำมาใช้กับเด็กและเยาวชน อาทิ พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้เราต้องมองย้อนกลับไปที่กระบวนการยุติธรรม ในฐานะเป็นเครื่องมือที่ป้องกันและแก้ไข พื้นฟูผู้กระทำความผิด ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีแนวคิดและวิธีปฏิบัติที่ต่างจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น รัฐจึงพยายามที่จะแสวงหามาตรการทางเลือกอื่นมาทดแทนกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก จนทำให้มีแนวคิดที่จะหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก ด้วยการนำแนวคิดความยุติธรรมแบบสมานฉันท์ (restorative justice) มาใช้โดย ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาใช้ในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรมจริง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสังคมไทยที่ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ลักษณะหนึ่งของคนไทย คือ การประสานประโยชน์ มีวิธีการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติด้วยการประนีประนอม ยอมรับ การใช้วิธีการประนีประนอมข้อพิพาท ดังเช่น ระบบสภาผู้เฒ่า ที่ดำเนินการในหมู่บ้านนาหว้าได้ กิ่งอำเภอโพธิ์ไทย จังหวัดอุบลราชธานี (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2540)

ขณะนี้ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีการนำมาใช้ใน 2 หน่วยงาน คือ ชั้นสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรณีที่อัยการสั่งไม่ฟ้อง (มาตรา 63 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534) โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferencing) และชั้นศาลเยาวชนและครอบครัว กรณีที่ศาลเห็นว่ายังไม่สมควรที่จะมีคำพิพากษาของศาล โดยวิธีการให้เด็กหรือเยาวชนรับการแก้ไขก่อนพิพากษา (มาตรา 82 และมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534) ด้วยวิธีการประชุมกลุ่มเยาวชน

ด้วยเหตุนี้ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนหากมีวิธีดำเนินการด้วยทางเลือกอื่นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกสำนึกผิด ยอมรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนได้มีโอกาสรับรู้และเข้าใจถึงความทุกข์และความเดือดร้อนของผู้เสียหายที่เกิดจากผลการกระทำผิดของตนเอง และได้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย ย่อมจะทำให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงผลแห่งการกระทำผิดที่ตนได้ทำลงไป และรู้สึกเข็ดหลาบต่อการกระทำผิด อีกทั้งครอบครัวของเด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนรับรู้และรับผิดชอบด้วยก็จะทำให้ครอบครัวได้มีส่วนร่วมแก้ไขเด็กและเยาวชนในความปกครองของตน ซึ่งตรงกับนโยบายรัฐบาลปัจจุบันที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 เรื่อง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในประเด็นด้านกฎหมายและการยุติธรรมที่เห็นควรส่งเสริมให้มีการนำหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และหลักระงับข้อพิพาททางเลือกมาใช้ในการไกล่เกลี่ยและประนีประนอมข้อพิพาท (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ, 2551)

ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย คือ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันด้านลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชน การกระทำผิดต่อร่างกาย และการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลลัพธ์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และเพื่อศึกษาอิทธิพลของลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชน การกระทำผิดต่อร่างกาย และการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มีต่อผลลัพธ์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ด้านประเด็นการศึกษาเฉพาะความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา 2 ลักษณะ คือ ลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย หมวด 2 ความผิดต่อร่างกาย และลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ โดยมีขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษาวิจัย คือ เฉพาะพื้นที่เขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษานี้ กลุ่มตัวอย่าง คือ หน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาที่ผ่านการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่อยู่ในขั้นตอนของสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ที่จะต้องเป็นเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาครั้งแรก ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และยังไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 385 ราย ซึ่งเป็นไปภายใต้เงื่อนไขของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และยังเป็นไปภายใต้หลักเกณฑ์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสากล (restorative justice for juvenile crime) (Schiff, 1998; Rodriguez, 2008) ที่ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาดีที่จะสามารถ ดำเนินกระบวนการดังกล่าวได้ โดยแนวทางที่ ใช้ในการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัย เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางสถิติสำหรับ บรรยายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของ กลุ่มตัวอย่างที่วัดในมาตราช่วง หรืออันดับภาค (Interval Scale) (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวี วัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุขโข, 2544) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวัดแนวโน้มเข้าสู่

ส่วนกลาง (Central Tendency) เพื่อหา ค่าเฉลี่ย (Mean) โดยดูความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย (mean) กับฐานนิยม (mode) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวัดการกระจาย (Dispersion) เพื่อหาความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และ ค่าสูงสุด (Maximum) โดยได้อธิบายสภาพ ของตัวแปร และค่าของตัวแปรประจักษ์ 15 ตัวแปร ตามผลการวิเคราะห์ตามมาตรวัดแต่ละตัว ดังปรากฏในตาราง

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรแฝงด้านลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่ กระทำผิดอาญา การกระทำผิดต่อร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การดำเนิน กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์

Latent variable	Manifest variable	Min	Max	Mean	S.D.
SOCIO					
	FAMILY	1.80	7.80	5.703	1.284
	ENVIRON	1.33	9.00	4.831	1.295
	BEHAV	3.17	9.06	4.528	1.203

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรแฝงด้านลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญาการกระทำผิดต่อร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (ต่อ)

Latent variable	Manifest variable	Min	Max	Mean	S.D.
BEHABO					
	WOUND	2.00	7.00	6.229	1.286
	JAIL	1.67	9.00	5.542	1.323
	BEHAB	1.50	10.0	4.232	2.063
BEHAPR					
	VALUE	1.67	9.00	5.000	1.168
	MIND	1.80	7.50	5.234	1.199
	BEHAPR	2.67	9.00	5.765	1.088
PROCESS					
	ACPTRJ	4.00	7.83	6.066	.779
	CONDIT	3.50	9.06	6.404	1.124
	MEDIAT	3.50	7.42	5.687	.876
OUTCOME					
	REMORSE	4.00	9.31	7.435	.871
	SATI	5.31	9.06	7.342	.704
	ACCEPT	5.33	8.75	7.426	.635

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยลักษณะทางสังคมพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ผ่านการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระดับปานกลาง ด้านสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี และด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พบว่าให้ความสำคัญกับการศึกษาค่อนข้างน้อย และมีพฤติกรรมส่วนตัวที่ไม่ดีนักซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดที่ควรนำมาพิจารณาในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม คือ พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

สำหรับปัจจัยด้านการกระทำผิดต่อร่างกาย ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า กระทำผิดต่อร่างกายเป็นคดีที่มีโทษทางอาญา และเป็นการกระทำต่อร่างกายจึงควรพิจารณาจากความรุนแรงในการกระทำผิด และอัตราโทษประกอบการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ส่วนปัจจัยด้านการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินพบว่า สอดคล้องกันระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผลการวิเคราะห์ พบว่าเงื่อนไขหนึ่งของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ควรพิจารณาจากฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาประกอบ และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเจตนารมณ์ตามแนวคิดกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในการหันเหคดีจากศาล

ปัจจัยด้านการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้านเงื่อนไขในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทั้งในส่วนของการเรียกร้องของผู้เสียหายและการยอมรับข้อเรียกร้องของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด และหลักเกณฑ์การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อไปได้ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์จะลึกที่พบว่า ความยินยอมให้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของผู้เสียหาย และเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดรวมทั้งเงื่อนไขในการดำเนินกระบวนการเป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้

และปัจจัยด้านผลลัพธ์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พบว่าการสำนึกผิดเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่เกิดจากการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่ม

นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (structural equations model, SEM) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคุณลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญา การกระทำผิดต่อร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การวิเคราะห์ดังกล่าวเพื่อแสดงให้เห็นว่ามาตรวัดทุกตัวในแบบจำลองโครงสร้างสำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณสามารถใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างได้ ดังนั้น ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝง (composite

reliability, pc) ความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (variance extracted, pv) และความเชื่อถือได้ของตัวแปร (R^2) ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 2 ความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝง (pc) ความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (pv) และความเชื่อถือได้ของตัวแปร (R^2)

ตัวแปร		ค่าแลมด้า α	ความเชื่อถือได้ ของตัวแปรแฝง (ρ_c)	ความแปรปรวน เฉลี่ยที่สกัด ได้ด้วยองค์ประกอบ (ρ_v)	ความเชื่อถือได้ ของตัวแปร (R^2)
แฝง	ประจักษ์				
SOCIO			.72	.68	
	FAMILY	1.00			0.59
	ENVIRON	0.86			0.60
	BEHAV	1.38			0.61

ตาราง 2 ความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝง (pc) ความแปรปรวนเฉลี่ยของตัวแปรที่สกัดได้ด้วยองค์ประกอบ (pv) และความเชื่อถือได้ของตัวแปร (R^2) (ต่อ)

ตัวแปร		ค่าแลมด้า α	ความเชื่อถือได้ ของตัวแปรแฝง (pc)	ความแปรปรวน เฉลี่ยที่สกัด ได้ด้วยองค์ประกอบ (pv)	ความเชื่อถือได้ ของตัวแปร (R ²)
แฝง	ประจักษ์				
BODY			.78	.63	
	WOUND	1.00			0.60
	JAIL	1.33			0.49
	BEHABO	1.19			0.52
PROPERTY			.81	.59	
	VALUE	1.00			0.62
	MIND	0.97			0.55
	BEHAPR	1.38			0.81
PROCESS			.84	.75	
	ACPTRJ	1.00			0.64
	CONDIT	0.76			0.71
	MEDIAT	1.24			0.59
OUTCOME			.77	.69	
	REMORSE	1.00			0.79
	SATIS	1.04			0.58
	ACCEPT	0.71			0.63

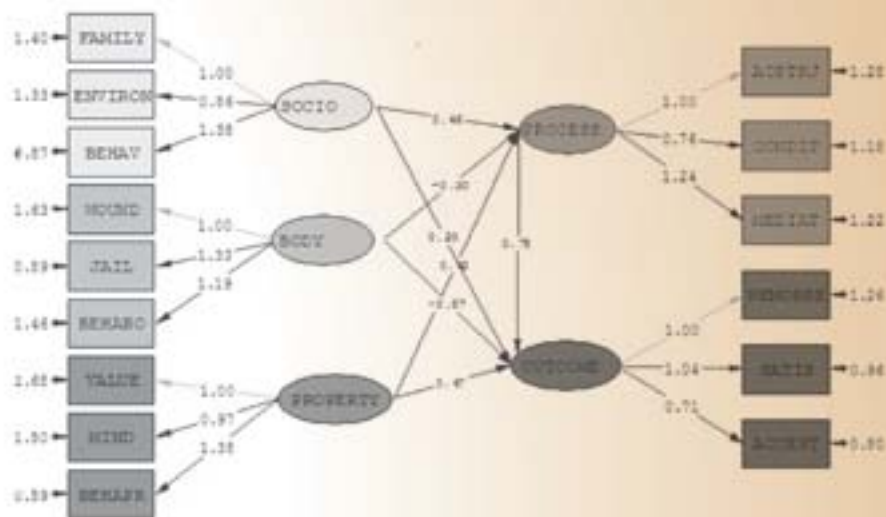
ตาราง 2 พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (pc) คือ SOCIO, BODY, PROPERTY, PROCESS และ OUTCOME มีค่า .72 .78 .81 .84 และ .77 ตามลำดับ ซึ่งถูกประเมินจากการใช้น้ำหนักของตัวชี้วัด (indicator loadings) หรือตัวแปรประจักษ์ที่เกี่ยวข้อง มีค่าเกินกว่า 0.60 ทุกตัว สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดทั้งชุดให้มาตรวจวัดที่เชื่อถือได้ มีค่าความเชื่อมั่นสูง (สุกมาส อังศุโชติ และคณะ, 2551) ส่วนค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ด้วยตัวแปรแฝง (average variance extracted: pv) เมื่อเปรียบเทียบกับค่าการผันแปรของค่าผิดพลาดของมาตรวัด (error) มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกตัว จึงแสดงให้เห็นว่าค่าผิดพลาดของการวัดไม่ก่อให้เกิดการผันแปรในตัวชี้วัดมากกว่าตัวแปรแฝงที่กำกับอยู่ การประเมินโมเดลมาตรวัด ณ จุดนี้ สามารถเชื่อได้ว่าการนิยามปฏิบัติการของตัวแปรแฝงทั้งหมดถูกต้องและเชื่อถือได้โดยไม่มีข้อบกพร่องที่วิกฤติแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ตัวแปรสังเกตได้ หรือตัวแปรประจักษ์ FAMILY, ENVIRON, BEHAV, WOUND, JAIL, BEHABO, VALUE, MIND, BEHAPR, ACPTRJ, CONDT, MEDIAT, REMORSE, SATIS และ ACCEPT มีค่าความเชื่อถือได้ (reliability) โดยตัวชี้วัดแต่ละตัวมีระดับความเชื่อถือได้

ซึ่งพิจารณาจากค่า R^2 ที่มีค่าค่อนข้างสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของการผันแปรของตัวชี้วัดที่ถูกอธิบายได้ด้วยตัวแปรแฝง มีค่าความเชื่อถือได้ และมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงปริมาณแบบจำลองสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL) โดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) สมการมาตรวัด (measurement equations) และ (2) สมการโครงสร้าง (structural equations) การวิเคราะห์แบบจำลองโครงสร้างจากสมการมาตรวัดของตัวแปรประจักษ์ และตัวแปรแฝงด้วยโปรแกรม LISREL ระบบคำสั่งซิมพลิส (SIMPLIS) ระบบโปรแกรมสามารถบอกค่าระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละชุดตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equations Model: SEM) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ระบบโปรแกรมยังสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบจำลองให้เข้ากับข้อมูลได้ดีขึ้น ตามคำแนะนำของรายงานระบบโปรแกรมเพื่อให้ได้รูปแบบจำลองโครงสร้างหลังการปรับปรุงมาวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่ได้ศึกษาไว้

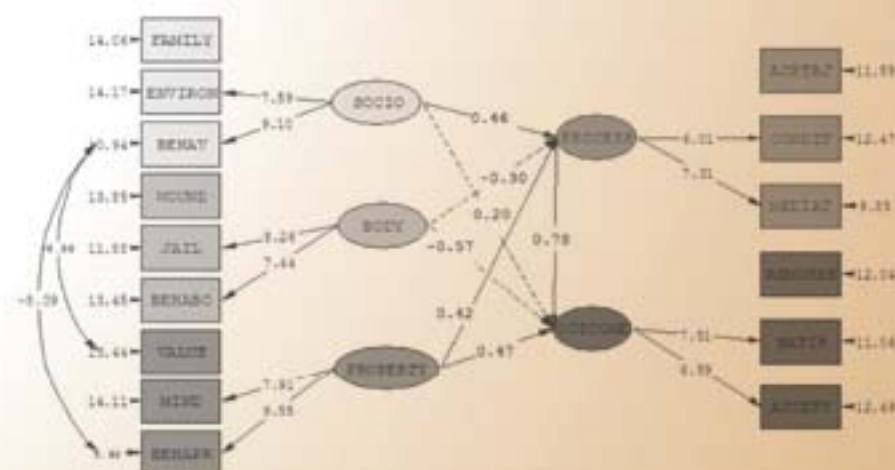
ดังภาพ 1



Chi-Square=108.59, df=78, P-value=0.05477, RMSEA=0.074

ภาพ 1 ผลการวิเคราะห์ที่แปบจำลองตามกรอบแนวคิด

ผลตามภาพ 1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดทางอาญา การกระทำผิดเกี่ยวกับร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสัมพันธ์กันกับผลลัพธ์ของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสัมพันธ์กันมาใช้ ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าแบบจำลองยังเข้ากันได้ไม่เต็มที่กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าทดสอบความแตกต่างระหว่างเมตริกการดีนแปบร่วมของประชากรที่ศึกษา หรือค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ไม่่าสูงเกิน 0.050 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับไม่ได้ โดยค่าที่ได้คือ 0.074



Chi-Square=108.59, df=78, P-value=0.05477, RMSEA=0.042

ภาพ 2 แบบจำลองการวิจัยหลังการดัดแปลง (Standardize Value)

ตามภาพ 5.2 ผู้วิจัยลากเส้นเชื่อมโยงตัวแปรสังเกตได้ หรือตัวแปรประจักษ์ของตัวแปรแฝงภายนอก และภายในทีละคู่ โดยการเริ่มลากเส้นเชื่อมโยงระหว่าง BEHAV กับ VALUE, BEHAV กับ BEHAPPR จนไม่สามารถดำเนินการได้ จึงทำให้ค่า RMSEA ลดลงตามลำดับ โดยค่า RMSEA ปรับลดลงจาก 0.074 เป็น 0.061 และ 0.042

จากรายงานผลการวิเคราะห์โมเดลมาตรวัด และโมเดลโครงสร้างเพื่อการประเมินภาพรวม (การเข้าได้ดี) ของโมเดล นอกจากพิจารณาค่า RMSEA และค่า t แล้ว ระบบโปรแกรมลิสเรล ยังได้แสดงค่าอื่น ๆ สำหรับการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ความมีประสิทธิภาพของโมเดลที่ใช้ในการศึกษา

ลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในด้านการยินยอมให้ดำเนินกระบวนการ เชื้อนไขในการดำเนินกระบวนการ และบุคลากรที่จะดำเนินกระบวนการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Hill (2008) และ Lawson & Katz (2003)

การกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับร่างกาย ประกอบด้วย ลักษณะบาดแผล อัตรารักษาจำคุก และพฤติการณ์กระทำผิดต่อร่างกาย ไม่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับทรัพย์สิน ประกอบด้วย มูลค่าของทรัพย์สิน คุณค่าของทรัพย์สิน และฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในด้านการยินยอมให้ดำเนินกระบวนการ เชื้อนไขในการดำเนินกระบวนการ และบุคลากรที่จะดำเนินกระบวนการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกประการ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Moore & O'Connell (1994)

ลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา อันประกอบด้วย ความสัมพันธ์ในครอบครัว สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับร่างกาย อันประกอบด้วย ลักษณะบาดแผล อัตรารักษาจำคุก และพฤติการณ์กระทำผิดต่อร่างกาย ไม่มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การกระทำผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับทรัพย์สิน อันประกอบด้วย มูลค่าของทรัพย์สิน คุณค่าของทรัพย์สิน และฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลลัพธ์ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในด้านการสำนึกผิด ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชน และการยอมรับจากสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับผลงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาที่พบว่าผลลัพธ์อันเกิดจากการดำเนินกระบวนการ

ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มีผลดีต่อเด็กและเยาวชน รวมถึงสังคมส่วนรวมเพราะการกระทำผิดลดลง (Bradshaw & Roseborough, 2005)

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อันประกอบด้วย การยินยอมให้ดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เชื้อไขในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และบุคลากรที่จะดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลลัพธ์ของเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในด้านการสำนึกผิด ความพึงพอใจของเด็กและเยาวชน และการยอมรับจากสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่น่าเสนอในที่ประชุมนานาชาติ เรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของเด็กและเยาวชน ที่รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 7 - 9 พฤศจิกายน 2541 ซึ่งระบุว่าผลลัพธ์ที่มีต่อเด็กและเยาวชนที่ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกสำนึก และละอายจากการกระทำผิด รวมทั้งสัญญาว่าจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก และตั้งใจที่จะศึกษาต่อให้สูงที่สุด (McElrea, 1998)

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารในกระบวนการยุติธรรมเพื่อนำไปกำหนดนโยบาย และวางแผนบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในขั้นตอนการปฏิบัติงานของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และยังสามารถเป็นแนวทางสำหรับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมที่จะสามารถนำไปใช้เพื่อดำเนินการหาวิธีการเชิงสมานฉันท์ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อยุติ

ข้อพิพาท เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ อันอาจเป็นผลต่อเนื่องถึงการลดปริมาณคดี และงบประมาณในการดำเนินการ นอกจากนี้ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่ผ่านการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งแนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในแง่มุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

■ สรุป

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า แบบจำลองลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา การกระทำผิดต่อร่างกาย การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มีต่อผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์ในเกณฑ์มาตรฐานที่ดีและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาได้จากค่าไคสแควร์ = 108.59 ค่า degrees of freedom = 78 CFI = .91 RMR = .11 GFI = .91 AGFI = .94 และ RMSEA = .04

พฤติกรรมของเด็กและเยาวชน พฤติการณ์การกระทำผิดต่อร่างกาย ฐานความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เชื้อไขในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการสำนึกผิดของเด็กและเยาวชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เด็กและเยาวชนสำนึกผิดนั้น สอดคล้องกับเป้าประสงค์ของบริบทกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพราะกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มุ่งให้เด็กและเยาวชนได้รับโอกาสในการแก้ไขผลจากการกระทำผิดของตน

ลักษณะทางสังคมของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาญา และการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลลัพธ์จากการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

■ เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2550). จำนวนคดีอาญาของสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ จำแนกตามฐานความผิดระหว่างปีงบประมาณ 2547 - 2550 Retrieved January 15, 2008 from http://www2.djop.moj.go.th/stat/show_stat.php?mainstat_id=15
- [2] กระทรวงยุติธรรม, กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2552). สถิติคดีระหว่างปี 2542 - 2551. จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจฯ ทั่วประเทศจำแนกตามฐานความผิด ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542-2551. Retrieved March 18, 2009 from http://www2.djop.moj.go.th/stat/upload_stat/3-1-7.pdf
- [3] จักรทิพย์ นาดสุภา. (2540). เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. กรุงเทพฯ: บริษัทต้นไทรการพิมพ์ จำกัด.
- [4] นงลักษณ์ วัชรชัย. (2542). โมเดลลิสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- [5] ผู้จัดการออนไลน์. (2548). ไขยุติธรรมสมานฉันท์ ยุติคดีเด็ก 14 ตักพริกเล่น พรุ่งนี้. Retrieved January 15, 2008 from <http://www.manager.co.th/Crime/ViewNews.aspx?NewsID=9480000054915>
- [6] ผู้จัดการออนไลน์. (2550). สลด! จับเด็ก 16 ข่มขืนเด็ก 7 ขวบจนติดเชื้อ. Retrieved January 15, 2008 from <http://www.socialwarning.m-society.go.th/socwarn/data/views.php?recordID=3039>
- [7] บางกอกโพสต์. (2550). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของเด็ก. ฉบับวันที่ 28 สิงหาคม 2550 Retrieved March 30, 2008 from http://www.unicef.org/thailand/tha/reallives_7299.html
- [8] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. Retrieved August 15, 2007 from <http://www2.djop.moj.go.th/law/files/01040001.pdf>
- [9] พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. มาตรา 63. 26 ตุลาคม 2534.
- [10] ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุโข. (2544). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด.
- [11] สุกมาศ อังคุโษิตี และคณะ. (2551). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- [12]อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. (2551). คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. แลงต่อรัฐสภาวันจันทร์ที่ 29 ธันวาคม 2551. Retrieved January 12, 2009 from <http://www.thaigov.go.th>
- [13]Bradshaw & Roseborough. (2005). Restorative Justice Dialogue: The Impact of Mediation and Conferencing on Juvenile Recidivism. Federal Probation. A Journal of Correctional Philosophy and Practice. Vol. 69 No. 2
- [14] Cain, M. (1997). An Analysis of Juvenile Recidivism. Australian Institute of Criminology Conference Juvenile Crime and Juvenile Justice: Toward 2000 and Beyond Adelaide 26 & 27 June 1997
- [15]Hill, Frank D. (2008). Restorative Justice: Sketching a New Legal Discourse. Chicago-Kent College of Law.
- [16]Lawson, L.C. & Katz, JoAnne. (2003). Restorative Justice: an alternative approach to juvenile crime. U.S.A. Retrieved 30 January, 2009 from <http://www.springerlink.com/content/41384k08g4746708/fulltext.pdf>.
- [17] Lipsey, M. W., Wilson, D. B. & Cothorn, L. (2000). Effective intervention for serious juvenile offenders. Juvenile Justice Bulletin. Washington, D.C. U.S. Department of Justice.
- [18] McElrea, F W M. (1998). Restorative Process and Outcome: Emerging Theories of Restorative Interventions. Paper presented at the Second International Conference on Restorative Justice for Juveniles Fort Lauderdale, Florida, November 7-9.
- [19] Moore, D. & O'Connell, T. (1994). "Family conferencing in Wagga Wagga: A communitarian model of justice", in C. Alder & J. Wundersitz (eds.), Family Conferencing and Juvenile Justice: The Way Forward or Misplaced Optimism?, Australian Institute of Criminology, Canberra, pp. 45-86
- [20] Rodriguez, Nancy. (2008). "Restorative Justice and Perceived Effectiveness: An Examination of Self-report Responses from Juvenile Offenders" Paper presented at the annual meeting of the American Society of Criminology (ASC), <Not Available>. 2008-04-04 http://www.allacademic.com/meta/p127259_index.html
- [21] Schiff, F. (1998). Restorative Justice Interventions for Juvenile Offenders: A Research Agenda for the Next Decade. Retrieved August 17, 2007 from <http://wcr.sonoma.edu/Vin1/schiff.html>

